

A. BREZNIK:

SLOVARSKI NAVRŽKI.

Dasi se je pridalo Pleteršnikovemu slovarju že precej gradiva v popolnjevanje, je vendar raztresenega še veliko zrnja, ki ga bo treba pobrati, ako bomo hoteli imeti neki idealno popoln besedni zaklad. Škoda je vsakega zrna, da bi se pogubilo. Vsak žitni klas na njivi, pravijo, se joka, ako ga ne poberó, ko pospravljajo snope raz njivo; enako je z besednim klasjem: treba ga je skrbno pobrati in uvrstiti med nabrano snopje. Naslednje blago krije med pristnim pač tudi nekaj izposojenega. Kaj je naše in kaj ni, je težko določiti. Razložili jih bodo lahko še, samo da imamo besede zapisane. Da bi bile besede zapisane kolikor se dá natančno, sem rabil Škrabčeva diakritična znamenja (kakor jih je zatrdno zadnjič določil v „Cvetju“ XVII, 1.), ker so najnatančnejša pa najpreprostejša. Le nad ozki *e* in *o* sem namestu Škrabčevih znamenj ' in ^ postavil vodoravno črtico ($\bar{e}$, $\bar{o}$), v znamenje ozkosti, ker govori Gorenjec — in odtod imam domalega vse besede — za Škrabčeva različna ozka *e* in *o* le *en*, enak glas: zaprt glas, brez prelivanja. Kjer pa sem, oprt na slovar, mogel dobiti natančnejši *e* ali *o*, sem ostal pri Škrabčevih znamenjih. — Kratice so umevne same po sebi: Pl. = Pleteršnikov slovar, L. M. Sl. = Letopis Mat. Sl. i. t. d.

Ba'ba, e, s. f., zadnji snop pri mlačvi ene vrste žita. Kdor izmed mlatičev udari zadnji, dobi to babo. Ako je le-ta mlatič še fant, mu po ti babi prisodijo bodočo ženo. Boljši snop prinese boljšo, slabji pa slabšo ženo. (Virmaše pri Šk. Loki).

Ba'bjak, a, s. m., psotka za babe, ženske. (Javornik). Poniževaven (peiorativen) pomen tiči že v besedi baba (sedaj, nekdaj ne), priponka ga pa še poostri; tu pa še posebno, ker je le-ta moška, t. j. taka, ki se nadevuje moškim osebam. Posebna poniževavna moč se doseže prav sè zamenjavo spola. Tako imamo v slovenščini za moške osebe psotke ženskih končnic (n. pr. neroda, nerodna; klama, klamasta itd.), narobe pa za ženske osebe psotke z moškimi končnicami (n. pr. babjak). Teh, zadnje vrste, je kaj malo. Naš primer kaže, da se nahajajo vendar. V takem slučaju služi dobro tudi srednji spol, ki daje obojega spola osebam, moškim in ženskam,

poseben pomen. Izraža rad kaj majhnega, omejenega, n. pr. fante; ba'bišče itd.

ba'kalica, e, s. f., vsaka iz mesa pripravljena, redka red, v katero se kaj pomaka. (Idrija).

ba'lanka, e, s. f., neke vrste debele, kisle hruške. (Tunjice.)

balo'ncati, am, v. impf., odtod tudi glagolnik *balo'ncan'e*: glas dajati sè zvoncem, kakršnega nosi živina na paši. Ta glas izraža medmet *balo'nc*, iz katerega je tvorjen glagol. (Ihan.) Zanimivo je, da si je glagol pridržal kratki poudarek od medmeta, kar sicer ni navadno.

ba'rèk (ba'rk), adj. indecl.: *gewachsen, überlegen sein*; mati ni svojega porednega otroka barek. Majhen otrok ni velikega kosa kruha barek. (Javornik.) Pleteršnik ima barek, barik = lüstern; ali je kaj sorodstva?

ba'rka, e, s. f. Kadar se čutijo fantje ene vasi toliko močne, da si upajo iti ponočevati v drugo vas, se bahajo, češ *ba'rka je naša*. (Virmaše.) Brez dvojbe imata prejšnja in ta beseda kakšno zvezo.

ba'sa, e, s. f., der Docht. (Ihan.) Na Vačah: ba'sa. Duša pri leščerbah in podobnih svetiljkah. Prim. st. fascia, Streif; fassen = faser; strvn. fasa.

bačka'ti, a'm, v. impf., *pobačkati*, v. pf.: vejevje in suhljad nabirati in povezovati v butare (Javornik.) Odtod glagolnik *bačka'n'e*, ki pomenja 1. to dejanje in 2. predmet tega dejanja. Tvorba iz baček = (Reisig) bündel, Pl. Od tega tudi:

bačkovèc, ovca, s. m., metaforična psotka debelim, do deset let starim otrokom; starejši otrok je *vamp*. (Zminec p. Šk. Loki). Ali je tudi pravi pomen bačkovec = butara v rabi, mi ni znano.

bedi'ca, e, s. f., dummes Weib. (Ihan.) Ženska bedica odgovarja moškemu bedak. Nenavadna tvorba, ker sicer pridržé *a* v *beda* vse sestavljanke, in to ne le v slov., ampak tudi v hrvaščini, ki imate to besedo skupno v pomenu: dumm. Naša tvorba je po zgledu onih na končnico *ica*, pred katero mora odpasti samoglasnik: žena, ženica; beda, bedica.

- bē'ľčĕk, čka**, s. m., neke vrste jabolka (Ihan.)
- bera'č, a'ča**, s. m., prosen otep. (Virmaše.)
- bĕrgla'riti, a'rim**, v. impf., (bĕrgwart), nerodno stopati. (Ihan.) Podstava: bergla.
- bĕri'ľčĕk, čka**, s. m., = prebiravka, „podoba iz strdi, kakoršne se prodajajo po semnjih s prilepljenimi verzi“, Štrekelj (L. M. Slov. 1894, 36.). (Zminec.) Tvorba iz podstave: berilo. V Ihanu nazivljajo te reči z besedo: pa pi'r ĉki.
- bikobu'ľj'čkatī se**, v. impf., kamenčkatī se, mit Steinchen spielen. (Vače.)
- blakla'ti, a'm**, v. impf., ko voda dobro zavre in šumi, blakla. (Ihan.) Onomatop.
- bleja'ti, a'm**, v. impf., neumno, kakor bik nova vrata, z debelimi očmi gledati. (Ihan.) Prvotni pomen besede je blöcken Pl., kar se v tem pomenu nahaja še v č. bleti, bleju; r. blejātī, hr. blejati. Odtod ženska psotka: **bleja'vnica, e**, s. f., ženska, ki rada bleja. (Ihan.)
- brĕncľj'a'ti, a'm**, v. impf., potikati se okrog (o otrokih). (Ambrus.) Iz metaforično vzete besede: brĕncelj, čigar letanje izraža nekaj takega, kar se obrača na otroke.
- bri'dma, e**, s. f., neke vrste maline. (Bled.) Prim. bridniti = bitter werden, beissend schmecken Pl.
- br'nica, e**, s. f., neke vrste hruške. (Vače.) Podstava brna = der Humus ali brn = Flussschlamm Pl.
- brō'lica, e**, s. f., taščica, sylvia rubecula. (Tržič.) Pl. brolica = penica.
- brstni'k, i'ka**, s. m., neke vrste jabolko. (Vače.)
- brvĕ'žĕn, žna, žnō**, adj., malo varčen, razsipen (Zminec). Marešič („Dom in Sv.“ 1895, 384) ima: brležen 1. pijan, 2. nadležen, siten.
- bu'rkaša, e**, s. f., jed iz kašnate repe. (Vele-salo.)
- cvĕ'rnatī, am**, v. impf., na vse pretege teči. (Ihan.)
- ča'ka,vnik, a**, s. m., človek, kateri čaka. (Ihan.) Slišal v nar. pregovoru: stokavnik je čakavnik, to se pravi: kdor dolgo časa stoka (boleha), dolgo živi.
- čĕljūsta'ti, a'm**, v. impf., na prav majhne koščke razsekljati; mesar sčeljūsta meso za klobase. (Ihan.)

čĕ'mpa,vt, a, s. m., psotka boječemu, nerodnemu počasnežu. (Javornik.) Podstava: črep = Topf, Pl., kjer je *r* izpadel, *m* pa se vteknil pred ustnik *p*, kar je kaj pogostno. (Štrekelj, Archiv f. sl. Ph. XI. p. 460.) Iz enake podstave ima Pl. psotka črepec = Dummkopf; naša končnica je znana nem. končnica ōlt = walt; holt, ki se pritika na čisto slovenska debla, n. pr. brehavt, vekavt, plezavt i. t. d. „Fremde, entlehnte suffixe bringen häufig eine peiorative Bedeutung mit sich“ (Vondrák, Archiv für slav. Ph. XII, 74) — velja prav za naš slučaj. Tako imamo razložiti tudi našo priponko — man (iz nem. man, Mann): racman, purman, bučman i. t. d. V češč. n. pr. je pogostna tuja preponka *ant*, mudrlant = klügler, v nem. *us*: Pfiffikus.

čĕpĕ'ta. „Na čepeta sesti.“ Kdor se čĕpe nasloni na noge, namestu da bi dostojno pokleknil, se de na čĕpĕ'ta. (Ihan.) Ta čudna beseda, ali bolje besedno igranje, se dá morebiti takole razložiti: Na izraz „na pĕ'te sesti“ govori se, ali pravzaprav, sliši se tudi na pĕ'ta; to izvira odtod, ker sta se jela srednji in ženski spol v nekaterih oblikah izenačevati. Kaj takega je navadno zlasti pri krajevnih imenih. Tak slučaj je tudi tukaj — torej na izraz „na pĕ'te (peta) sesti“ se je priteknil, ker se čĕpi na no-gah, glagol čĕpeti, in tako imamo to poznamenovanje, ki tudi po obliki odgovarja dejanju, sestavljenemu iz dveh aktov.

čĕ'rh, a, s. m., = čerž, Maiskolben, Pintar (M. Sl. L. 1895, 5.)

čĕ'sati, šĕm, (Ihan: česa'ti) v. impf. očesati, v. pf. = česnati Pl. Dummzeug reden.

čmo'k, o'ka, s. m., potolčen in stlačen pirih. (Virmaše.)

čōfōta'ti, a'm, kakšno jed preveč pokuhati, pregnati. (Ihan.), sčofotan riž.

1. **čō'pati, am**, v. impf., obtrgati, obkavsati. Št. Vid, Dol.) Schuchardt, Archiv für slav. Philolog. XIII. 158, navaja it. (az) zuffare, beneško zufar, ki je razlaga za našo besedo. Prišla pa je k nam po posredovanju nem. zupfen.

2. **čō'pati, am**, betreten, petelin čopa kokoš. (Kropa.)

čō'pĕc, ca, s. m., nožu podobna sekirica, s katero si gospodinja sproti cepi drva. (Tuhinj.)

A. BREZNIK.

SLOVARSKI NAVRŽKI.

črepa'vsniiti, nēm, v. pf., željno po jedi poseči. (Lipoglav.) S to besedo je v rodu črepati, Barle (Let. M. Sl. 1893. 6), = mnogo odgrizniti. Od črep (čerp) je črepavs (beseda s to pripono je peior. pomena), odkoder bi bil naš glagol.

črga'ti, a'm, prvotni pomen klecksen imata Pintar (L. M. Sl. 1895. 6) in Štrekelj (L. M. Sl. 1894. 9). Sekundaren pomen (v našem slučaju): posvaljkati se, omazati se (Javornik). Pisati bi se imelo čergati (ne: črgati), ker je čerga (ne: črga), ako pade poudar na zlog *er*.

ču'hovina, e, s. f., kakšne stare krave koža, iz katere se ustroji trdo usnje za urbase. (Škocjan p. Dobr.). Iz čuha = Ruh Pleteršnik. Tvorba ko irhovina, iz irha.

da'něstada'n = heutzutage, dandanašnji. (Ihan.) Po pomenu pleonazem, ki je sestavljen iz dveh enakih besed. Prvi del: danes pomeni: dan ta = strsl. dññs = lat. hodie. Drugi del: ta dan je torej le ponavljanje prvega dela, ki se mu je mogel pritekniti šele, ko se je sestava dññs + sñ popolnoma pozabila. Zaimsek ta (ta dan) kaže tudi v našem slučaju na pravilni Škrabčev zagovor glede slovenske pristnosti. „Cvetje“ XIV. 3.

debelu'har, arja, s. m., neke vrste jabolko. (Ihan.)

dišeču'lj'a, e, s. f., neke vrste hruška. (Ihan.) Pl. = dišečka.

dôbrnčèk, dobrnčka (*r* in *n* sta zlogotvorna), s. m., neke vrste jabolko. (Ihan.)

doli'nar, arja, s. m., neke vrste jabolko. (Ihan.)

dota'jčati, am, v. pf., koga o čem poučiti, naznaniti kaj (n a v a d n o: v slabem pomenu ali pa pred sodiščem). (Ihan.) Iz podstave tajč, ker je bilo največkrat treba gospôdi le „tajč“ naznanjati.

dopočênjati, am, v. impf., d o p o č n e m, eti, v. pf., zubringen. (Ihan.) Ta glagol se lahko rabi, kjer bi se germ. doprinensti Pl. za nem. voll-, zubringen ne smel in ne mogel!

dûlj'dèk, dulj'dka, s. m., metaforična psotka za slabotne otroke ali tudi za odrasle slabice. (Ihan.) Odtod glagol:

du'lj'dkati, am, v. impf., p o d u l j d k a t i s e, v. pf., pissen (gew. nur ins Bett) o otrokih. (Ihan.)

dûhó'vski, adj. „Na duhovsko študira“, kdor gre v bogoslovje; kdor pa po končanih šolah gre kaj drugega študirat, „študira na d ô' h t a r s k ô“. (Ihan.)

fatará'ti, à'm, v. impf., vihravo vesti se, na hitro brez pomiselka kaj delati. (Ihan.) Tak človek je potem frlja.

fatro'lj, ô'lja, s. m., petrolej, smrdljivec. (Nako.) Iz „petrol“.

fèži'ranj'e (fñžirajne) nja, s. n., ovčje usnje, ki služi za podlogo v čevlju, das zur Fütterung dienende Schafleder (Zminec.) Enako pomeni:

fèži'ra,vka, e, s. f., fežiranje. (Št. Vid. Dol.)

fi'go,včèk, čka, s. m., trobentica, primula acaulis (Ambrus.) Štrekelj (L. M. Sl. 1894. 10) ima za to besedo: digovčèk.

fowš'low, i'va, o, adj., nevoščljiv. (Ihan.) Adj. nevoščljiv (nawašlôw) se je v tem dial. zelo pozabil, in se govori za to fowšlow poleg fowš, iz te podstave pa fowšarija = nevoščljivost. Ker je (na)wašlow za uho zelo podoben n fowš (falsch) in tudi pomen skupen (falsch tukaj v pomenu zavirljiv, nevoščljiv), sta se besedi pomešali, in tako je privzel nem. adj. slovenskega končnico. Rabita se pa obe obliki vzporedno: fowš kakor fowšlov.

fr'čèk, čka, s. m., cevka, na kateri je navit sukanec, die Spule. (Vače.)

fr'lj'a, e, s. f., psotka vihravemu človeku, frlja frljasta! (Ihan.) Slišal sem: „frlja je tisti, ki kar fatará prav neumno.“ Glej fatarati. Tvorba kot psotke prismoda, neroda itd. Primerjaj Štrekelj (L. M. Sl. 1894. 12) frlec, koder, die Locke, frliti kräuseln, odkoder je tudi frla.

frtamu'zniti, múznem, v. pf., oplaziti koga, udariti, gorko pripeljati, e. Schlag versetzen. (Ihan.) Podstava: sestavljenka iz frta + muza. Oba dela sta poniževalnega (peior.) značaja. Frta — navaja Štrekelj (L. M. Slov. 1894. 12) v besedi „frtomulja, človek, ki hoče vse v naglici opraviti“ in bo najbrž onomato-poet. poznamenovanje za vihrava dejanja. (Glasova „f“ in „t“ sta značilna za to); — muza pa je po Štreklju (l. o. 13) = molza die (milchende) Kuh, ki bi se po tem metaforično pridevala za psotko. Lahko pa je

- muza tudi eine verzogene Miene, Pl. ali človek, ki se rad muza Pl. Rabi se frtamuza tudi za psovko = ein liederliches Frauenzimmer. (Lipoglav.) Glagol frtamuzniti je sekund. pomena.
- fru'ga, e**, s. f., mala njivica blizu gozda ali med lesom. (Zminec.)
- gali'drati, am**, se, v. impf., o galidrati se, v. pf., 1. reiben (v preprostem govoru). 2. zamazati si (obleko), onečediti si kaj. (Javornik.)
- gamžva'ti, a'm**, v. impf., kakšno reč počasi žvečiti, težko gristi. (Ihan.)
- ga'sparica, e**, s. f., rdečkasta, drobna hruška. (Naklo.)
- ga'vžnica** (gawž'nca), **e**, s. f., pizdočivka, die Graumeise. (Zminec.)
- go'j, go'j**, medmet, goj, goj imeti, veliko, v izobilju imeti. (Ihan.) Goj, goj je medmet v poznamenovanje začudenja. Analožno frazo nahajamo v češčini: hej, dobro, n. pr. „tobě jest hej!“ Dir geht es gut, kjer je hej tudi medmet.
- golobu'čén, na, o**, adj., (gowabučén, gobučén), kdor ima le malo las; kdor jih nič nima, je plešast. Lužar (Zbornik II. 33) ima iz te postave golobúčnik, Kahlkopf. (Ihan.)
- gorja'nka, e**, s. f., neke vrste drobna, rumena jabolka. (Naklo.)
- gospō'ska, e**, neke vrste hruške. (Ihan.) Dial. Ta gosposka, ta gosposke.
- go'stje**. V gostje hoditi, ženski kiklja v gostje hodi, to je zapleta se ji; moškemu hodijo hlače v góstje, če ima široke. (Javornik.)
- gra'hèlj, graheljna**, s. m., neke vrste jabolka. (Ihan.)
- grčē'lj'nica, e**, s. f., zelenkaste hruške, orehove debelosti. (Vesalo.)
- grda'všnj'a, e**, s. f., abscheuliches Wesen. (Zminec.) Iz grdavs (= grd človek) + nja ali grdavs + ina.
- gru'm**, medmet, kletvica: ti grum, ti! (Domžale.) G. je tudi priimek.
- hanta'ti, a'm**, v. impf., za-, pohantati, v. pf., kako stvar nerodno skupaj zviti. (Ihan.) Prim. č. chomtati, vse v prek navleči.
- hlē'bar, arja**, s. m., neke vrste debela, rdeča jabolka. (Zminec.)
- hlē'bèc, bca**, s. m., natis clunis. (Ihan.)
- hlē'bčar, arja**, s. m., neke vrste jabolka. (Vesalo.)
- hlē'pkati**, hlepka se mi, hlempa se mi, Pl., es stösst mir auf. (Hrenovice.)
- homa'stiti, a'stim**, v. impf., 1. grossmäulig reden, prahlen. (Ihan.) 2. Kako reč nemarno pohantati, gospodinja nahomasti včasih ogorke in trščice v lonec med jed. Pomen kakor glagoli pohantati, pošamvati, nabovrati itd.
- hru'ska, e**, s. f., zmečkan pirih. (Tunjice). Enak pomen kot čmok in pešt; glej pod tema besedama.
- hrva't, a'ta**, s. m., neke vrste jabolka. (Ihan.)
- hudičev tobak, a**, s. m., Bovist, der Flockenstäubling. (Ihan.) Mešičkasta rastlina, iz katere se pokadi njuhalnemu tobaku podoben prah, ako jo stisneš.
- hūdoba'r, a'rja**, der Teufel. (Ihan.) Slišal v nar. pesmih, katere začetek je: „Ti črni hūdobar“!
- i'brčén, na, o**, adj., übrig geblieben. (Javornik.) Tvorba: ibrik + -нъ, ibričen, kjer je i onemel, zlogov povdarek pa prevzel r, t. j., postal je zlogotvoren.
- i'ca, e**, s. f., iskre, katere leté od razbeljenega železa, ako ga tolčeš. (Kropa.) Tu je nem. Hitze privzela sekund. pomen.
- i'ya'a**, s. indecl., pomenja prvotno konjski glas, prenešeno na konja v ugankah. V govoru se rabi, kadar se hoče po ovinkih omeniti k o n j, n. pr. V konjederčevih klobasah je iya'a, v tem golažu je i. itd., kakor se rabi za mačko beseda ma'w, n. pr. Nekateri berači jedó maw. (Ihan.) γ je spirant, posnemajoč konjski glas.
- ja'mar, arja**, s. m., neke vrste jabolko. (Ihan.)
- ja'kopov'ka, e**, s. f., neke vrste hruške, zrele o sv. Jakobu. (Ihan.) Jakobsbirne. Sadnih imen, privzetih od svetnikov, je v slovenščini precej. Navadno je sadje imenovano po tistem svetniku, ob čigar godovanju je zrelo; nekatera imena pa so prišla tudi po drugačnem potu do takega imena.

A. BREZNIK.

SLOVARSKI NAVRŽKI.

jèdèt, medmet, vzklik, tudi **j e d e t a**, rabi v začudenje: Jezus Marija! (Ihan.) Jedet je postalo iz sv. imena Jezus. Kakor se ljudstvo ogiblje, izgovarjati nekatere kletvice naravnost, kakor bi se morale glasiti (primerjaj spodaj preklemski), tako se boji izrekati po nepotrebnem tudi najsvet. imena; zato jih preobrazi po svoje, češ da tako ne bo greh. Izpremeni pa tiste glasove, kateri so najbolj karakteristni za dotično ime; tukaj je to gotovo glas „s“, zato so prikrojili besedo v jedet; da je jedet res iz Jezus, je razvidno iz tega, ker se glasi vedno v zvezi **j e d e t p o m a g a j**! Pristavek **p o m a g a j** se se je ohranil še od tedaj, ko se je nam. j. govorilo Jezus. **J e d e t a** iz jedet je pa po analogiji sličnih medmetov na -a kakor jemnasta itd. Delovati pa je mogla analogija šele, ko se je pozabilo, da je jedet iz Jezus.

ka'menčèk, **čka**, s. m., neke vrste trda, kislja jabolka. (Velesalo.)

kamènō'lica, **e**, s. f., neke vrste hruške. (Naklo.)

karu'n, **u'na**, s. m., kljuse, der Gaul, ein schlechtes Pferd. (Breznica.) Rabi se tudi za metaforično psovko slabemu, ničvrednemu človeku.

kaš'na = petozrnc = redka kaša. (Ihan.)

kaš'nica, **e**, s. f., neke vrste hruška. (Dob.)

ké'pniti, **nèm**, v. pf. k kepati, kepati v. impf. Pl. (Gorenjsko nad Kranjem dalje.)

ki'sèlica, **e**, s. f., neke vrste kislja, zelena hruška, Sauerbirne. (Ihan.)

ki'sèlčèk, **čka**, s. m., neke vrste jabolko, Sauerapfel. (Ihan.)

klamza'ti, **a'm**, v. impf., težko hoditi. (Ihan.) Stari, bolehní ljudje klamzajo. **Klamzati** (kwamzat, am) govore le starejši ljudje, mlajši pa že izpuščajo w: kamzat, kamzam.

kleni'č, **i'ča**, (кленъч, iča), s. m., der Weissfisch, leuciscus. (Ihan.) V tem dial. onemí pogosto za l, n in r-om kak samoglasnik (in to najrajše mehke), tako mora prevzeti zlogov povdarek l, n in r; to se pravi, postati mora zlogotvoren ter nastopi kot ъl, ъn in ъr. Primer: кленъч (klenič), ъncój (nocoj), ъrs-nica (resnica) itd.

klofu'tarica, **e**, s. f., usmiljena sestra; rabi se v preprostem govoru, sicer pa velja le za psovko. (Ihan.) Ime je od one bele raši-

vine „klofu'te“ (= ein schlechter Hut, Pl.), kakršne nosijo usmiljenke na glavi za pokrivalo.

ko'čiti, **kočim**, v. impf., sedeti na jajcih in dajati glas kòk od sebe. (Ihan.) Koklja najpoprej koka (to je znamenje, da hoče valiti); če ji nato dajo jajca valit, tedaj kóči. Kokošji glas (kòk) je v obeh slučajih isti, le da se poznamenuje prvič s kokati, drugič pa s kočiti.

kokota'rna, **e**, neke vrste hruška. (Ihan.) Glede bes. prim. kokotinka, Brunelle. Pl.

kola'čnik, **a**, m., posoda, v kateri pekó kolač. (Virmaše.)

kola'jsati, **am**, v. impf., lajhati, hin und her treiben. (Ihan.)

ko'lca, **lc**, s. n. pl. Komur izpodleti kaka nameravana stvar, pravijo, da vozi kolca. (Naklo.) Pripomnim, da govore v Ihanu tu l kot srednji, indif. l, kolca; v Naklem in drugod po Gor. pa je vsled analogije l-a pred soglasnikom nastopila bilabializacija l-a; govori se: kowca. V knjigi se seveda govori in piše l, ker je od kolo.

kolj'ari'ja, **e**, s. f., klanje, klávčeva obrt, die Schlachtung. (Ihan.) Tvorba je naslonjena na take, ki imajo končnico ar že v svoji podstavi, na katero pride šele ija, n. pr. kramarija, iz kramar + ija. Tvorbe brez prehodne podstave na ar so še: bedarija, mazarija, oslarija itd. Tu naj omenim, da se poznamenovanja za obrti tvorijo posebno rada s to priponko (arija), naj si že bo ar v podstavi ali pa tudi ne. Tu imam še drobnarija, Kurzwarenhandlung, ki pa je najbrž po krčenju iz drobninarija, ker je drobnina in drobninar v rabi. Priponka arija je nem. vpliva. — Kar se tiče podstave kolj-, je le-tu iz sedanjikovega debela namestu pravilno iz nedoloč. kla-. Toda ta „nepravilnost“, da imamo tvorbe iz sed. nam. iz nedoloč. debela, se nahaja pri glagolu že v staroslov., n. pr. part. praet. pass. неколеха Mat. 22, 4. Mar. Zogr. Assen.; Euch. 196.17; за колехъ Supr. 244. 23; 315. 19. Vondrák (Altkirchenslavische Grammatik. 230) sodi, da so te oblike iz sedanjikovega debela starejše mimo onih iz nedoločn. kla-. Neorganska tvorba in mala razširjenost kaže, da je tvorba — sploh vse na arija — mlada.

kolovô'znica, e, s. f., neke vrste hruške. (Ihan.)

komô'lêc, lca, m. = kolene c, komolčna priprava pri ojesu, kamor se natika trikelj. (Tunjice.)

komu'lica, e, s. f., le v zvezi s komulico, skriti, popolnoma se potopiti v vodo. (Ihan.) Kadar se otroci kopljejo, se mora vsak, preden gre iz vode, enkrat toliko potopiti, da se nič ne vidi iz nje; tedaj skrije komulico. Manjši se tega seveda bojé, toda ker je razširjena vraža, da nesó drugači hudiča očetu in materi domov, jih večji proti njih volji ponavadi pomečejo v vodo.

kó'selj', eljna, duša Pl., oni krompir, kateremu obrežejo klice, da ni več za saditev; pripravljajo ga za v jed. (Ihan.)

kó'slj'ênka, e, s. f., jed iz krompirja, repe in kolerab. (Ihan.) Tvorba iz podstave koselj, eljna (glej prejšnjo bes.) in priponke lka, ki tvori samost. iz pridevnikov.

kó'tnica, e, s. f., neke vrste hruška. (Ihan.)

ko'zast in kó'zji, adj., ničemern, putzsüchtig, hoffährtig. (Črni Vrh nad Idrijo.)

krava'ti, a'm, v. impf., po živinsko piti. (Ihan.) Vodo, vino, žganje itd. kravati. Na ta glagol se nanaša tudi reklo pijan kot krava in metaforična psovka krava: pijanemu človeku. Sestavljenki: nakravati, okravati se. Enakega pomena:

krava'riti, a'rim, v. impf., kravati, po živinsko piti. (Zminec.) Tu ni misliti na podstavo kravar v pomen Kuhknecht, ampak priponka ar se je priteknila na prejšnji glagol krava-ti tako, da je pomen tem poniževalnejši.

kravi'sče, a, s. n., za en prst debela gošča, katera se v kadi nabere na zelju. (Ambrus.)

kra'vjak, a, s. m., klobuk iz prav slabe klobučevine. (Lipoglav.)

kregu'lj'nica, e, s. f., neke vrste hruška, orešje debelosti. (Velesalo.) Podstava kregulj, die Schelle.

krepni'na, e, s. f., krepalina, umgestandenes Vieh. Pl.

kró'pnica, e, s. f., pomaranča, katera se vtakne v krop, da se potem ne dá rada sekati. (Ihan.) Če pri velikonočnem sekanju staknejo, da je pomaranča kropnica, velja navada, da jo dotičnemu vzamejo.

krkali'kati, am, verb. impf., rollen machen, wälzen. (Ihan.) Iz podstave kata ali kota se je po vokalni harmoniji ali s pritaknjenimi priponami ali po metatezi razvilo več oblik kakor kataliti, kataljati, kotljati (se), kotaljati, kotaliti, kotalicati, takaliti, takalikati, takaljati Pl., katalûcati, ki jo imam iz Idrije, in še več sličnih. Tudi naši varianti bo podstava kata, kjer se je t premenil v k (veliko primer iz domačih in izposojenih besedi), na to pa pristopila pripona likati, slična prejšnjim licati, lucati, likati; v obliko kakalikati je vsled kakofonije moral priti med prva dva k-a glas r (evfonski r) za a, kakor imamo primerov v slučajih kakor frfotati iz fofotati, mrmrati poleg mimrati (Miklošič, Vergl. Gram. I, 488), prper, poleg peper, poper (štajersko); v staročešk. spomenikih tytrati za starosl. тѣтрати (sonum edere) je pa primer za nasprotni slučaj (Archiv für sl. Ph. XI. 118.). Štrekelj (Morph. d. Görzer Mitt. Karstdial. 92) svedoči, da govore na Krasu krko, krkokrat za kolko(krat). V vseh teh slučajih je stopil med dva enaka konzonanta zaradi blagoglasja sonans r, namesto kakega vokala ali celo diftonga. Ker sem že ravno pri r-u, naj navedem še nekaj zgledov, da se spozna, kako gibljiv da je r in kako da se včasih vtika, včasih pa izpahuje, kakor ravno nanese blagoglasje. Namesto vokalov nastopa: fržow za fižol (Ihan), grtanec za goltanec; prdrda za podprda; pestrna za pestunja (Ihan); krčekj za količkaj, trko za tolko, Štrekelj (l. c. 92); zadr'kle za dokler (v javornišk. dial.); Šašelj, „D. in Sv.“ 1897. 544 navaja: strpicati iz stopicati, cvrliti iz cviliti, cvrčati iz cvičati itd. Narobe pa je postal večkrat kak vokal za etim. r, n. pr. Cengrob za Crngrob (zu Ehrengruben); Čenovršec za Črnovršec, Čenovrh za Črnovrh (Črnovrh nad Idrijo); dežela je nastalo iz držela; Küzmics, Nôvi zákon. 253 še piše držela. Tako je razložiti tudi glag. sobotati = schnaufen iz srbotati (v Ihanu se govori oboje obliki za isti pomen), ne pa kakor Pl. (II. 528 sobotati) misli iz sopotati sopsti; obe obliki spadata pod kor. sreb-. V izposojenkah odpade r: potopirnica, Butterbirne (Ihan), patanošter, Paternoster (Ihan), Tornister: kništra, Štrekelj (ib. 60), šaglanček (Zbornik II) na Vačah šarglownččk. Več o vtikanju in izpadanju r-a glej „Cvetje“ III, 1.

A. BREZNIK.

SLOVARSKI NAVRŽKI.

kriščevo (krišču), adv., neznansko, zelo; po-
znamenovanje za superl. (Ihan.) To je kri-
ščevo lepo, kriščevo težko. Nastalo ne iz *
krist+ju+evo, to bi dalo v lhanu: kriševo,
ampak od nomin. krist^uš (u = gibljivi e),
gen. kristša - krišča, torej krišč+evo, kri-
ščevo. Ime Kristus se je ohranilo le v
začudenju (n. pr. o krist^uš pomagaj!) kot
krist^uš. Razen tega se je pa splošno še
ohranilo poznamenovanje kriščeva martra.

krivi'na, e, s. f., dno pri listnatih koših, brentah.
(Zminec.)

krkali'kanj'e, a, s. n., igra s pirihi o Veliki
noči. (Ihan.) Dve šibici se nastavita poševno
toliko vsaksebi, da gre pirihi po njiju na-
vzdol. Najprej zakrkalika eden izmed igrav-
cev, drugi pa za njim, in kdor zadene dru-
gemu jajce, ga dobi.

ku'ka, e, s. f., krâtko kuko imeti, biti kratko-
viden. (Javornik.) Enako:

kuku' [kukalo?], „ta krâšč kukú“ imeti = kratko
kuko imeti. (Javornik.)

ku'kejca, e, s. f., = kukavica. (Dovge.) Pro-
ces: -kavca, -kajca, -kejca (a je pred j e.)

ku'tka, e, s. f., neke vrste hruška. (Ihan.) Prim.
Pl. kútnarica, die Quittenbirn; Quitte, bav.
kúttén. Iz *κυττωία*, „Cvetje“, III. 7.

la'skovèc, vca, s. m., neke vrste jabolko.
(Velesalo.)

lè'gnat, i, s. f., die Bequemlichkeit. Le z
legnatjo delaj, po legnati, da ti ne bo škodo-
valo. (Ihan. in spl. Gorenjsko.) Legnat v
pom. prilika, Gelegenheit, bav. Glèngng'jt,
ima Štrekelj (L. Mat. Sl. 1894. 22); sekund.
pomen se je razvil po naslombi na domačo
legota, po legoti, Bequemlichkeit.

lè'nart, ta, s. m., der Fusschemel bei dem
Tisch. (Ihan.) Iz nem. die Lehne, woran
man sich lehnt, po naslombi na domači
lenard: (Štrekelj, Letop. Mat. Sl. 1894. 22),
lenoba, ali leni človek, Faulenzer.
(Ihan.)

lenga'ti, am se, (lengat se), v. impf., brez
dela se okrog klatiti, potepati. (Naklo.) Odtod
tudi psovka takemu človeku: lenga'l, ga'la
lengow, awa.) Prim. lèngl'jati, am se, kdor
noče delati po koristi; lingati, am se, lenobo
pasti, lenariti se, Barle, (L. M. Sl. 1893. 19.)

lè'sčniček, a, s. m., neke vrste čmrlj. Za čmrlje
so še imena: rumenoritkar, rdečeritkar, me-
šanica. (Virmaše.)

li'sček, čka, s. m., belkasto rdeč list, fižol.
(Zminec.)

lō'rènsčica (lor^unšca), e, s. f., neke vrste
hruška, zrela o svetem Lovrencu. (Zminec.)
Tvorba iz adj. lorenški+ica, lorenška hruška.

meči'lka, e, f., mada, das Abliegen des Obstes.
(Virmaše.) Tvorba iz mečilo, zato se l
govori čisto. Enak pomen: majka.

mē'dlj'a, e, s. f., mešta, jed iz pšena in moke,
nekak močnik. (Zminec.) V Stražišču in Bitnu
pri Kranju je taka jed: raševina. Medlja
je tudi metaf. psovka, Plappermaul; od te
podstave:

medlj'a'ti, a'm, plappern, Dummzeug reden.
Iz jedi čežana je metaf. psovka in odtod
tudi čežaniti, plappern. Takih iz metaf. psovk
speljanih glagolov (poniževalnega pomena)
je v slov. veliko.

medveda'r, a'rja, neke vrste jabolka. (Ihan.)
Pl. ima medvedovka, die Saubirne.

meni'h, ni'ha, s. m., neke vrste jabolko. (Ihan.)

mē'rko,vca, e, s. f., med korenjem se nahaja
izrodek, ki napravi veliko perja, koren pa
je zelo droben: merkovca; poruje se prej,
da ne ovira korenja v rasti. (Ihan.)

mevlje. Mevlje koljejo, onega, kateri bi
rad kam šel, pa mu ni dovoljeno. (Ihan.)
Mevlja, glista, die Madenwürmer; mevlja
rabi tudi za metaf. psovko mevžastemu člo-
veku. (Kranj.)

mē'vskati, am, v. impf., navskati, greinen und
nergeln. (Dob.) Glede tvorbe glej Pintar.
(L. M. Sl. 1895. 24.)

mi'hček, čka, s. m., ene vrste sinica. (Virmaše.)
Mlada tvorba, ker bi moralo biti po glasov-
slovnem pravilu mišček.

mó'čnik a, s. m., izpod nasada vzeta pšenica,
katere morajo še štekljati (Virmaše); močnik
mlatiti.

mo,vda'ti, âm, v. impf., modati Pl., počasi
in nerodno stopati. (Ihan.) Slon mowda,
vol, debel človek. Od tega tudi psovka
mōvdan, a'na. Beseda je od starosl. v
IV. vr. ohranjenega gl. māditi, cunctari, kjer
je vredno pripomniti, da se je strsl. ā razvil

v *ow* (enako *sòwsət*, *sòwséda* (Štrekelj, Morphologie, 29); od tega korena je tudi v češ. *psovka n e m u d a*, wer mit seiner Arbeit nicht vorwärts kommt (Vondrák, Archiv für sl. Ph. XII. 65.)

motalja'ti se, a'm, v. impf., sich von oben herab wälzen. (Ihan.) Od kor. *mota-*; *lja* je pomanjševavna priponka.

mo,lža'ti, am, v. impf., slabo, nerodno umivati se (Ihan.), *mowžāt*. Otroci, ko se še neznajo umivati, se *molžajo*. Sekund. pomen iz nem. *mausen*, sich.

moži',lnica, e, s. f., m. obesi na vrata ali na hišo, pravijo, ženska, ki bi se rada *možila*. (Ihan.) Nav. šaljivo. Nekaj časa je *še*, kar je *moža* pokopala, pa že obeša *možilnico* vun.

mrzle'č, é'ča, e, adj. mrzloten, kältlich. (Ihan.) Tvorba z naslombo na one adj. na *-eč*, ki so bili prvotno part. praes. act.

mu'hjik, ka, s. m., konj muhjik, katerega rade muhe pikajo. (Ihan.) Po ljudski veri imajo muhjik tako sladko kri, da bi morali poginiti, ako bi jih muhe ne vjedale. M. so slabi konji. Govori se muhik poln *i*, kar kaže, da je pravilna pisava muhjik, toda to bi moralo po glas. pravilu dati mušjik, kar pa se ne govori. Mlada beseda, prim. pod mihček.

mu'rglj'a, e, s. f., murga, murba, die Maulbeere, morus. (Ihan.) Ta beseda se je prvotno glasila murva, nato murba; iz *b* pa v tujkah ali izposojenkah postane *g* (n. pr. wógu iz obel (Hobel), wógwat, wogwanje. (Javorniški dialekt.) Ali pa narobe: tavbati iz taugen, Pintar. (L. M. Sl. 1898. 178). Tu pa je pristopil k *g-u* še *lj*; morda vsled zveze, ki tako rada nastopa med *g* in *l* (*lj*), prim. pergelj. Ta *lja* je po naslombi na samostavnike z *-ulja*; kot češplja poleg češpa.

mu'stica, e, s. f., neke vrste drobne, sladke hruške. (Zminec.)

mu'zda, e, s. f., kraj, kamor se dene sadje muzdit, das Abliegen des Obstes; sadje dati v muzdo. (Javornik.)

múzdi'ti, dim, (m^zzdit), sadje v muzdi imeti, maditi d. O. abliegen lassen. (Jav.)

mužga',lnik, a, s. m., orodje, s katerim se mužga. (Ihan.)

nabira',vček,čka, s. m., majhen piskrček, lahko tudi iz lubja. (Ihan.) Ko gredó jagode brat,

vzamejo s seboj večjo posodo, katero položé pod kako drevo, da jim je ni treba s seboj vlačiti, z nabiravčkom v roki pa smučejo in nosijo v veliko posodo.

nabo,vra'ti, a'm, v. pf., bovráti, v. impf., nerodno in veliko natočiti, naliti. (Ihan.)

nakle'niti, nem (Ihan nakleni'ti), v. pf., anfangen, zu Werke gehen. (Ihan.) Nakleniti odgovarja apozitivno glag. skleniti.

naležen, a, o, adj., naleženo jajce, na katerem leži kokoš nekaj dni, in ko še ni skazeno; pozneje je *zaprtek*. (Zminec.)

napé'cnica, e, s. f., zadnji del čevlja na peti, der Absatz am Schuh. (Cerklje.) Rabi se tudi samo: *petnica*, Pl. ima napetnik.

napù'h, u'ha, s. m., gosti, črni oblaki na nebu, iz katerih se vsuje toča. (Virmaše.) „Kadar je n., tistikrat ni brez nič.“

nazare'nskò, adv., im ungeheueren Maße (Ihan.), naz. neumen.

neusmi'lj'enò, adv., neznansko, nazarensko. (Ihan.) Svet je neusmiljeno učen.

neža, e, s. f., posoda, držéča do 7, 8 litrov, v kateri se prenaša vino. (Škoc. p. Dobr.)

noj, adv., nötig (Ihan.) Ta adv. se je ohranil od strsl. *debla nād-* le še v nar. molitvah (v pesmih vsaj v Ihanu ne), n. pr. meni je *noj* jokati, meni je *noj* žalovati.

no'réc, rca, posebna lestva za obiranje črešenj; obstoji samo iz enega *debla*, v katerem so vdolbeni klini. (Zminec.) Ista priprava se imenuje v Velesalem *hlapec*.

no'rén, rna, nò, adj., nor, närrisch. (Ihan.) Po analogiji adj. na *-ьнъ*.

oberi'na, e, s. f., kar se obere, oberek, das Abgeklaubte. (Ihan.) Oberine pri košnji; mese ne oberine pri kosteh za klobase.

obtišča'nèc, nca, s. m. (uhtišánc), die Hautverhärtung an den Fussfingern. (Ihan.)

oči. Komu kaj v *ô'či* vreči (w *ûč*, više na Gor.: *óči*, čist ozek o). Jemandem Vorwürfe machen (Ihan.)

oda'mo,vka, e, s. f., neke vrste rumene, kisle hruške. (Tunjice.)

odlan, a'na (wadwan, ana), s. m., dlan, i (Ihan.) V tej obliki in m. spolu se nahaja še v Naklem. V žensk. sp. je v č. *dlan*, ně, p. *dložn* ni, r. *dlan*, strl. *dlan*, v moškem pa v hrv.: *dlan*, ana.

A. BREZNIK.

SLOVARSKI NAVRŽKI.

pēšinga, e, s. f., peščena zemlja, Sandboden. (Javornik.) Nem. priponka *ung* na pristno slov. podstave je posebno na Gor. zelo razvita.

pēšt, a, s. m., čmok, potolčen in ves stlačen priih. (Virmaše.) Pl. ima glagol peštati, zerquetschen iz ital. pest+are, iz čigar debla je naš p.

pēzdu'lj'a, e, s. f., neke vrste hruške, tudi oblika p e z d e v k a. Enake vrste imena: pezd-lja, eine Art Zwetschke. Pl.

p_rrke, praep. z dat., proti. (Ihan.) P_rrke je nastalo iz proti, t je prešel v k, i pa se je že v XVII. veku zamenjaval z e. Gorenjec Skalar (1643) piše pruki, pruke, proke. O za r-om je oslabil v e (povsod v gor. dial.), le-ta pa onemel: p_rr k è. Oblika proti je v nav. govoru po Gor. neznana. Dolenjsko: prt_r, „Cvetje“ III, 11.

pi'sanček, čka, s. m., neke vrste jabolko (Ihan.)

pi'sma. Miši pisma s n e d ó otroku, ko mu je treba začeti delati in ne sme biti več brezdelen. (Ihan.) Ako se hoče kakšen odrasel otrok družiti in pohajkovati z malimi, mu pravijo, da so mu miši pisma snedle.

pi'ršič, a, m., drobno, rdečkasto jabolko. (Tunjice.)

plahta'ti, am, v. impf., naplahtáti, v. pf., lažnivo kaj pripovedovati, anlügen. (Ihan.)

plahta'č, a'ča, s. m., kdor plahta. (Metlika.) Govoré: pláhtač, áča.

pla'sčar, rja (plašar), s. m., prosen otep. (Virmaše.) Podstava plast?

plata'jziti se, a'jzim se (platajst se), verb. impf., potepati se, vlačiti se. (Virmaše.) Od psovke, ki se pridevuje potepajočim se: platajz, a'jza (platajs). Rabi se po navadi le v otroškem govoru.

pló'ho, vnice, f. pl., die Jalousien. (Virmaše.)

podrobi'ti, im, v. pf., preden začnó z zvonovi pritrkavati, udarijo nekočlikokrat s kemblji obnje, kakor nekako za poizkušnjo: takrat podrobé, ker na drobno udarijo. (Virmaše.)

podrpa'jsati, am, v. pf., s krtačo, cunjó p., reiben; glede pomena in tudi glede oblike precej podoben je drgajtsati. (Javornik.)

podtekna'č, a'ča, s. m., slab delavec, ki ga uporabijo le, da ga kam podtaknejo, ker za drugega ni. Rabi se tudi za psovko slabemu, lenemu hlapcu, ali hlapcu sploh. (Zminec.) Kadar manjka delavcev, so tudi podteknači dobri.

pohlō'pnica, e, s. f., neke vrste hruška. (Naklo.)

pokali'ček, čka, s. m., 1.) mala posoda, s katero se zajema voda iz kotla. (Dolenja vas p. Selc.) 2.) piskrasta posodica na steni, v kateri hranijo blagoslovljeno vodo, Weihwassergefäß. (Ihan.) Imenjuje se tudi k r o p i' l'ček, čka. P. iz boka l, Mass, (ital. boccale, Krug Pl.).

polajdra'ti, am, v. pf. (samo v tej sest.), povaljati, beschmutzen, verunreinigen. (Javornik.) Polajdrana obleka. Sekund. pomen iz Pl. lajdrati (lajdra, Herumstreicherin), herumstreichen.

poležkova'ti, u'jem, ali polé'skati, am, v. impf., ako zjutraj na postelji še ležiš, ko si se že zbudil, tedaj poležkuješ. (Ihan.)

poli'skar, arja, s. m., mlinski hlapec. (Ihan.) Tvorba od poliska, Mehlstaub, Flugmehl. Pl. Rabi se tudi za psovko slabim, lenim mlinskim hlapcem.

poli'znik. Za prinos raznih tekmovalj v velikih praznikih k Pintarjevemu poročilu (Letopis M. Sl. 1898, 168) naj dodam sledeče: Na senjensko nedeljo se rogajo onemu, kateri zadnji na pašo prižene: „Ta za'd_rn p_rrgnow — pomi'nk pogodow.“ (Ihan.) (Pogodow = poglodal.) Vranja peč: „pomi'je, pomi'nk pogodow, pogodow, pogodow . . . pogodavs, pogodavs . . .“ V Tunjica h mora pastir takrat gnati, ko začne tretjič v presledkih „dan“ zvoniti; če prej žene, „predre šisa“, če pa pozneje, mu pa vpijejo: „Pomin'k pogo'du, pogows, pogows! — pow'mena lesa, ta stare koleša! Pomin'k pogódu, pogows, pogows!“ Pogows je medmet, glas, izražajoč glodanje. Pow'mena je part. prf. pass. polomljena; ozki o se v tem kakor tudi lhanskem dialektu za sogl. v-jem zoži v _r; l- epentetiški odpade v obliki polomljen tudi drugod na Gor. V Virmaša h kričijo: „Poliwnk, pomiwnk, poliznk, polåg! — Že'ne krave na potok, —

krava neče pit, ja more z golida po r.!" Besed: polivnik, pomivnik, poliznik ne bo tukaj vzeti za pomen posod, iz katerih se kaj pije, ampak so to nomina agentis. Polag je pa — enako polèp (polêp), Pintar, ibid. — „onomatopoetičen izraz loptajočega žlamanja pri lizanju pomivnika“. — Na sv. Urbana dan — na prvi poletenski dan pri naših kmetih — je ponekod tudi enaka navada. Pri Šentheleni (Dolško) pravijo, da se onega, ki zadnji prižene, primejo vse muhe in vsi brenclji, in da mu bodo celo leto krave bezljale. V Mokronogu naga-jajo pastirju, imenjujoč ga Urbana takole: „Urban zaspā'n — cew let n dan — na peč leži, — de se ga slama drži!" V Dobrničju imajo enako navado tudi na Binkoštno nedeljo: kdor prižene prvi, mu nadenejo ime „petelin“, drugemu „kokoš“ in tako naprej, zadnji pa je kurji ulitek; podobno kakor pri Pintarju: kurja r. v Poljanah. Verujejo tudi v vražo, da zapoznelemu coprnice krave v rešeto pomolzejo.

Zanimljivo je tekmovanje delavcev v Kropi. Tam je že od nekdaj navada, da se vsako leto kakega spomladanskega dne izkušajo delavci, kdo da bo prej prišel v vignjec (vignjec, -enjca, die Schmiedehütte); kdor pride najzadnji, mu v največjo sramoto trobi neki rog; poskrijejo mu tudi vso kovaško orodje, da tisti dan ne more nič delati.

poló'ma, e, s. f., psovka slabotnemu, polomljenemu človeku: poloma polomljena. (Ihan).

pomara'nka, e, s. f., pomaranča, die Pomeranze. (Javornik.) Pomaranka ima slovensko pripono, dočim je -ča iz nem. ze.

pome'sti, e'tèm, v. pf., hastig und viel aufessen. (Ihan.) Skledo žgancev je pometel.

posa'vka, e, s. f., neke vrste pisano, sladko jabolko. (Zminec).

posmó'jke, jek, s. f., pl., sirovo obdelane, debele sani, s katerimi hlode vlačijo pozimi iz gozdov. (Zminec).

postopa'j, a'ja, na postopa'je iti, postopati, das Pflaster treten. (Ihan.) Tvorba kot: pomagaj; na p. klicati, uhaj, kobila je

na uhaj. Enako: potepaj, na potepaje iti, od potepati se, vagabundieren, herumstreichen. (Velesalo).

pošmu'cati, am, v. pf., koga slabo ostriči, da ima stopnjice po glavi. (Ihan).

poteci'n, a, s. m., v pregovoru: boljši je potecin (ali tudi potežin) kakor podržin (Ihan), to se pravi, boljše je pri tepežu uteči, nego tepen biti. Narod smatra te tvorbe za abstraktne pojme.

pote'psti, pem se, v. pf., potajiti se, sich verstellen. (Ihan.) Takle velik otrok bi že lahko delal, pa se kar potepe. Pl. ima pod tem glagolom: potepeno (t. j. potepe'no) oditi, mit Schande abziehen. V Ihanu se govori: s potepé'no r. oditi.

potepu'ha, e, s. f., (abstraktno), potepanje, das Vagabundieren. (Velesalo.) Pl. ima konkretni pojem: die Landstreicherin. Iti na potepu'ho = na potepaje (glej pod postopaj) = potepati se.

potna'v, a'va, a'vo, adj.; p. je kdor gleda izpod čela, ali kdor si ne upa v óci pogledati. (Ihan.) Odtod tudi subst. potna'vèc, vca.

pouda'riti, arim, v. pf., ponoviti, v drugič kako stvar storiti, wiederholen. (Ihan).

požō'rgati se, am, v. pf., v posteljo. (Ihan).

poži'nj'ki, ov, s. m. pl., štruklji, katere pripravi gospodinja, ko žito požanjejo na zadnji njivi. (Virmaše).

preddu'rnica, e, s. f., hruška, ki je pred durmi kakega poslopja. (Bled.) Prim. naslednje:

predpó'dnj'ak, a, s. m., jablana (in sad jabolko) rastoča pred podom. (Velesalo).

predvé'žnj'ak, a, s. m., jablana, rastoča pred vežo. (Velesalo).

preklé'manski, a, o, adj., pr. človek, verflíxt. (Ihan.) Tvorba iz podstave prekleman, nastale po analogiji preklenski, ta pa z naslombo na peklenski. S tem ogibanjem se skuša narod izogniti grehu. Primerjaj obširneje Štrekelj (L. M. Sl. 1894, 37 in 1892, 8).

prekli'canski, a, o, adj., preklemanski, verflíxt (Ihan); po tvorbi in pomenu enak: preklemanski.

A. BREZNIK.

SLOVARSKI NAVRŽKI.

pré'kmaš, a, m., jed iz fižola in jabolko. (Tunjice.) Končnica -maš je iz nem. Muss.

prekré'cniti se, em se, v. pf., sich den Fuss verrenken (Javornik). Če nerodno stopiš, se prekrečneš. Pl. ima krečniti. Glagol krečniti pa je (Črni vrh nad Idrijo) dovršnik k Pl. krečiti, oje krečiti, ridati, lenken.

prežmigniti se, -mi'gnem se (prežmègnst se), verb. pf., zadremati, „nekoliko spanca ukrasti“, schlummern (Metlika.) Podstava: žmige, trepalnice; Barle (L. M. Sl. 1893. 43.)

pricamba'ti, a'm, v. pf., štokljaje prikoloratiti (Smlednik). Od psovke c a m b a, neroden človek.

prigu'lj'ën, a, ô, adj., pristujën, fad, verdriesslich (Javornik).

prisê'kati, am, v. pf., koga z besedo zboosti, sticheln (Ihan).

pu'cina, e, s. f., slaba, pičla zemlja, pustina; gostaç ima malo pucine (Škocjan p. Dobr.) V Ihanu: p u c i' n a, e, zemlja, ki se nerada obdelava.

pu'čica, e, s. f., 1. psovka žlabudravemu človeku; 2. = puča, dummes Zeug, Pleteršnik. (Javornik.)

pūšcōbōva'ti, ūjem, v. impf., pust biti (Javornik). Lužar (Zbornik II.), pustovati.

ra'vëlj', èlj'na, s. m., neke vrste jabolko (Ihan).

rdečehla'čman, a, s. m., detel, der Buntspecht (Virmaše). Pl. ima rdečehlačar: neki spodaj rdeč tiček.

rdeči'n, i'na, s. m., neke vrste debelo, rdeče jabolko (Dob).

rdé'čman, a, s. m., neke vrste rdeče jabolko (Ihan); der Röstling.

rè'brnik, a, s. m., brenta, koš, ki je spleten iz redkih viter in služi za prenašanje stelje (Selci).

rè'dati, am, v. impf., hoditi (v poniževalnem pomenu). Danes je Velika sredo — vsaka baba v Ljubljano reda (Lipoglav). Primerjaj Barle (L. M. Sl. 1893) rendati, nerodno iti, posebno pri živini.

repa'čka, e, s. f., neke vrste hruška (Ihan).

ré'piti, pīm, v. impf., zrepiti (gór zrepiti), s težavo (z)rediti (Ihan). Navadno: telička zrepiti; majhnega telička, pravijo, ni drugega kot rep; odtod glag.

ri'bnīčan, a, s. m., neke vrste jabolko (Ihan).

ri'dofèlj, èlj'na, s. m., ridof, ridovnik Pl., der Rungschemel (Ihan).

ri'tnj'a, e, s. f., das dicke Ende des Ostereies, ritka (Bled); nasprotni konec je špíčnja, Pl. špíčka. Naklo: špíca, péta.

ró'bčina, e, s. f. (r^oópčna), strma pečina (Zminec). Podstava: rob.

ró'ževèc, evca, s. m., neke vrste močnik, med katerega se denejo zdravilna zelišča (Zminec).

rožmari'nar, rožmarinec, Rosmarinapfel. Pl. (Ihan).

rumen, ena, o, adj., neumen, dumm (Javornik). Prim. na Dol. navadno psovko: ruména neumni, zabiti ženski.

ru'mšina, e, s. f., rúša, rušina, der Rasen Pl. (Ihan).

ržé'nka, e, s. f., neke vrste hruška, zrela takrat, ko žanjejo rž; odtod ime (Ihan). Enako: rzi'sčnica.

samora'sčnik (samaraš^{nk}) a, s. m., neke vrste jabolko (Ihan). Podstava: samoraščen, wildwachsend.

sènj'mu'lj'a, e (sejmula), s. f., prvi dan (ponedeljek) po senjmu, žegnanski nedelji (Ihan). Tisti dan še vedno diši po senjmu, t. j., da je boljša jed in da nič ne delajo. Rabi se v sledečih stavah: obhajati s., iti na s., poganjati senjmuljo.

sènj'è-m, nj'ma', s. m. (strsl. s^{en}m^{ma}) 1. conventus, concilium Pl. 2. To kar se iz senjma (= Markt) prinese. Na senjem idočemu rekó: Ali mi boš kaj kupil za senjem? 3. Sploh kakšen dar, prezent. Iz neke ihanske narodne molitve mi je znano: Mati bodo dali velik senjem = prezent. Škrbinec piše v svojih nedeljskih „Pridigah“ (1814): „Prodal nedovshoft sa en femén“ = prezent (112). Vodnik, Pifmenoft. VII ima: „Zhe v' Terft pridem, ti bom fe j m a kupil.“

si'tèn, na, o, adj., nasitljiv, sättigend (Javornik). Kruh je siten, od glagola sititi.

si'ratka, e, s. f., travniška kreša, cardamine pratensis (Virmaše).

skopova'č, a'ča, s. m., kramp, der Karst (Vače). Glede tvorbe je enak: podaja+č, Handlanger.

sladka'n, a'na (swahkan, ana), der Süßapfel (Velesalo). Pleteršnik ima besedo sladkan

- (Schmeichler) z napačnim poudarkom: slad-ka'n, kar bi bilo gen.-a'na.
- slamoreški**, adj., Strohschneide-, slamoreška kosa, das Strohschneidemesser (Lipoglav).
- smetè'n, na', ò**, adj., hudoben, zločest, übel-gesinnt (Bled).
- smrčè'lj', elja**, s. f., kapnica, smreka, ki ne more rasti, ker jo kap pobija (Črni vrh nad Idrijo). Podstava: smrk.
- smuka'vèc, a'vca**, s. m., iz svežega kolerabnega perja pripravljena jed (Idrija).
- sō'kar, arja**, s. m., urh ali publič, Bombinator igneus (Zminec). Ime od onomatopoeičnega glasu sok, sok, ki ga daje od sebe.
- spó'ra, e**, s. f., spor, der Streit. Sporo imeti med kom, streiten (Ihan).
- sra'jčnik, ika**, s. m., 1. otrok, ki hodi v sami srajci okoli (ko še navadno nima hlač); 2. psotka za otroke sploh (Ihan). Kaj boš ti, ubogi srajčnik!
- stó'ka, vnik, a**, s. m., kdor stoka. Glej pod čakavnik (Ihan).
- strežá'č, a'ča**, s. m., strežaj, der Diener (v poniževalnem pomenu), Ihan. Priponka -ač služi za nomina agentis v poniževalnem pomenu. Drugič pa pomeni -ač: „wer mit dem, was der Stamm anzeigt, in abnormer Grösse behaftet ist“, Vondrák (Archiv für slavische Ph. XII. 69).
- suho**. Na suho gre, kdor ne gre v nedeljo k sv. maši (Virmaše).
- ša'je, vka, e**, s. f., najlepše vrste črno krilo, ki ga nosijo ženske samo o velikih praznikih (Javornik). Pl. ima šâja (iz ital. saja): žensko krilo od mezlana. Pomen je v našem primeru precej poskočil.
- ša'jtati, am**, v. impf., v sest. zašajtati, zavoziti; s tira v stran zaviti, da pride voz pod kolesnice (Ihan). Na Breznici govore: (za)šajkati. Rabi se lahko tudi v moralnem oziru: malo mi je zašajtalo.
- ša'mra, e**, s. f.; brez šiva, iz celega narejena obleka, ki jo nosijo mali otroci (Vače).
- ši'kati, am**, v. impf., drevesa beliti, lupiti (Dolenjsko). Pl. ima šikara, das Dickicht, šikec, der Ruthenstreich, šikniti, s šibo udariti.
- ši'shenkar, arja**, s. m., neke vrste kislo jabolko (Ihan).
- škrjó'tovèc, vca**, s. m., neke vrste rdeča (rdečega lubja) vrba (Zminec). Ime ima od-tod, ker se je na nji obesil Judež Škrjot, ko je bil izdal svojega Gospoda. Zato ne režejo škr. šib za Cvetnonedeljske butare, ker se jih žegen ne prime.
- škrpèt, e'ta**, koren, der Krautstengel (Zminec).
- šku'rtati, am**, v. impf., v sest. oškurtati, poškurtati, v. pf., grdo, nerodno ostriči, pošmucati; rabi se tudi: ovce škurtati (Javornik). Izimski glagol je iz podstave: aškrť, kjer je zač. a odpal, in je njegovo mesto prevzela slov. pripona, kjer je bilo treba dovršnega glagola. U pred r-om kaže, da beseda ni slovenska. Aškrť je razložil Štrekelj (L. M. Sl. 1896. 139).
- šma'rèncèk, čka**, s. m., šmarno jabolko Pl., Marienapfel (Dob). V Ihanu je isto jabolko: šmarnica; zrelo med Šmarnimi mašami.
- šmarni križ**, s. m., poljska knaucija, cnautia arvensis (Virmaše). Pl. ima šmarni križ: die Kreuzwurz (senecio).
- sneka'ti, a'm**, v. impf., nerodno, v škodo rezati, tako da ni nikomer podobno (Ihan). Prim. nem. schnickern, slabo rezljati, škrtati.
- špè'lnica, e**, s. f., neke vrste drobna hruška, reznega okusa (Vače). Ime od svetnice Špele.
- šta'jerka, e**, s. f., neke vrste debela, kislá hruška (Tunjice).
- šta'rcati, am**, v. impf., žabe štarcati: Žabi tisto, kar ni užitno, porezati (Breznica). Pletersnik ima: štarec; „na štarec vreči (žabo), mittelst eines Hebels in die Höhe schnellen; prim. bav. starz.“ Kako je prišel narod od Pl. „štarec vreči“ do „štarcati“ v našem pomenu?
- štrka'ti, a'm**, v. impf., oštrkati, krave štr., krave za povodce k žlebu privezati (Ihan; tudi drugod). Primerjaj Pl. štrkati, bezljati; kor. strk-, stechen. Prehod iz tranzit. v in-tranzit. glagol.
- štu'ček, čka**, s. m., neke vrste jabolko (Ihan).
- štu'k, u'ka** (št'k, štuka), s. m., možnar, der Pöller (Ihan). Iz nemšk. der Stock = das Geschoss.

A. BREZNIK.

SLOVARSKI NAVRŽKI.

tato. ta'to iti; v vas iti, obiskati (le v otroškem gov.) Enaka fraza je v češč., rabi se pa v pomenu: einen Besuch machen, ne le v otroškem, ampak tudi v splošnem govoru. Doslovno je ne morem povedati, ker si je (beroč) nisem zapomnil.

teló'vje, a, s. n., telovje zavleči, teloh zavleči, die Niéswurz einem Vieh durchziehen Pl. (Breznica). Telovje (coll.) je nastalo po krčenju iz telóhovje, kar se izgovarja tɛwóvle; v konč. vje (= strsl. vije) se za v vstavlja l- epent. v tem dialektu. Kolektivno poznamenovanje za zelišča je v tem dial. zelo pogostno.

te'ntelj, elj'na, s. m., neke vrste jabolko. (Ihan.)
ti'delj'ček, čka, s. m., neke vrste drobno, belkasto jabolko (Zminec).

tori'lček, čka, s. m., das Schlüsselchen, Schälchen (Ihan).

tra'cka, e, s. f., tudi troska, ženska, katera vse na obleki zatračka (Virmaše). Služi sploh za psovko trošljivi ženski. Pintar (L. M. Sl. 1895. 46) ima glagol trackati, wüsten, iz katerega je postala naša beseda (Ihan).

trakna'ti, a'm, v. impf., trositi, wüsten, verschwenderisch gebrauchen (Ihan). Kor. je trata, kjer se je t pred odpadlim a razvil v k; slično iz trata-tracka (Pintar, l. c.). Iz glagola je nadalje adj. traknávast, a, o, verschwenderisch; samost. pa je traknác; tvorba na n+áč je po analogiji pripone ikč.

trbo's, o'sa, s. m., kolesnica, jamič po slabih kolovozih (Naklo).

trbosa'ti, a'm, v. impf., hitro, a površno storiti (Javornik). Trbosa (Javornik). Odtod tudi psovka trbosa'n.

trdoglava'n, a'na, s. m., neke vrste rastlina (Naklo). Govori se: trdogwan; iz -gwa'wan. Trdoglavan (Trdagwan) se imenuje v Ihanu todi oni znani slov. junak Trdoglav (in Marjetica).

trebi'vnica, e, s. f., ona nerabna slama, katera ni za pletenje (Ihan).

treblj'a'va, e, s. f., kar se natrebi (Javornik). Trebljava izraža dejanje in predmet dejanja.

trohnja'ti, a'm, v. impf., fračkati, vergeuden. (Št. Vid n. Lj.) Odtod psovki: trohnal,

a'la (trohnow, awa), in tro'hnja, fračkamemu človeku. Trohnjati je od troha.

trhleno'ba, e, s. f., lenoba, Faulheit (Črni vrh nad Idrijo). Pl. ima podstavo: trhlen, faul. Trhlenoba se rabi tudi za psovko lenemu človeku; trhlenoba trhljena!

tu'rčati, am, v. impf., v sest.: poturčati, pobiti koga, usmrtiti. Beseda je iz nem. turtschen, ki je po naslombi na Turek dobila naš pomen.

tu'rklj'a, e, s. f., neke vrste hruška (Ihan). Prim. Štrekelj (L. M. Sl. 1894. 31) po Miklošiču: Türkisch bezeichnete das Fremde, über das Meer gekommene.

uboglav'v, a'va, adj. gologlav (Tunjice). Iz ljuboglav, kjer se je lj tako obrazil, kakor si je P. Škrabec „Cvetje“, I. 6, mislil za *ljuboeden. Vendar pa tudi naš zgled ni tak, da bi podprl ljuboeden — obeden.

učeni'ko,vka, e, s. f., učenikova soproga. (Ihan). Prip. -ka je dobila peiorativen značaj za poznamenovanje stanu; rabi se le v preprostem ali pa v poniževavnem govoru. Enako se godi tej priponi v češč. (Archiv für sl. Ph. XII. 69).

uka'sati, am, v. impf.; ta od kositi narejeni opetovavnik ima stalno rabo v pomenu: Goveji živini za svežo klajo sproti kositi. (Gorenjsko).

upa'han, a, o, adj., neumen, zabit (Javornik). Pl. ima za pahati podoben pomen: stolz einhergehen.

uša'bje, a, s. n., sveže repno in korenje perje (Zminec). Posušeno se zove ré'pnik.

va'da, e, s. f. vado imeti, na vadi biti, Rendezvous. (Javornik).

va'hina, e, s. f., neko rdeče jabolko (Zminec).

vi'čarica, e, s. f., navadna krastača (Virmaše). O tej okoli človeških poslopij se plazeči krastači pravi vraža, da se v nji duše vícajo, zato je nihče ne sme ubiti.

vi'skati, am, verb. impf., (govori se u'skat) = ujčkat, schaukeln; mati otroka viška. (Virmaše). Med viškanjem govori otroku: uška ta ta...

voda'r, a'rja, s. m., oselnik, voder (Ihan).

vó'tlež, eža, s. m., neke vrsto jabolko (Ihan).

voznač, ača, s. m., vozač (Ihan). Tvorba na $n+áč$ je nastala po naslombi na voz+ $n+ik$, imajoč za podstavo pridevnik vozn-; beseda je mlajšega datuma, ker se je prvotno priklepala ta pripona neposredno na deblu. Po naslombi nastale tvorbe so še: mostnar (po nasl. na mostnina); vrtnar (na vrtnik); nasprotno pa je hudik nastal iz -dič, ko se je k za $č$ privzel; zakaj, glej pod jedeta.

vplešk, medmet, švrk (Javornik). Ta medmet je soroden glagolu vplest koga (jemandem einen Schlag versetzen), iz čigar korena plet. je postal.

vrata'riti, rim, v. impf., neprenehoma vun in notri skozi vrata hoditi (Ihan). Šašelj („Dom in Svet“ 1897, 544) podaja iz Belokrajine, vratóvati = vrata odpirati.

vr'bovéc, vca, s. m., neke vrste jabolko (Tunjice).

vred. Na vred gre mrtvak ležeč na mrtvaškem odru, kadar mu jame sokrvica iz ust ali iz nosu teči (Ihan). Govori se: naré'd iti, toda red je postaviti k deblu vred = Verletzung, Eiterbeule; vreden, geschwürig Pl., le pomen je v našem slučaju malo poskočil.

vstročji, a, e, adj., vstročji fižol, fižol v stročju (Javornik). Pleteršnik pravi pod adj. stročji: „menda nastalo iz v stročju“. Tó razlago pustimo rajši naši obliki, Pleteršnikova oblika pa naj se brez strahu smatra za tvoritev iz strok+ijb.

vzklobovsté'ti, i'm, v. pf., vino vzklobovsti, ko se zgosti in skísa (Tunjice).

vzkobara'ti se, a'm, v. pf. = vzkomacati Pl. po Besedniku = vzkobacati Pl. po Levstiku (Javornik). Sinkretizem.

vzkobatova'ti, a'm, v. pf., vzkobatova' vrela jed v loncu, kadar črez rob uide (Ihan). Onomatop.

vzkofelja'ti, a'm, v. pf., ko kokoš zakolješ, tedaj vzkofelja', t. j., pojemajoč prhuta z razprostrtimi perotmi. Rabi se tudi pri človeku: iznenaden nad hitro novico vzkofelja, t. j. ves se strese (Ihan).

zahva'l, i, s. f., kakor je od hvala postala i-skl.: hval, i, v sestavah: na hval biti, priti, hoditi Pl., tako je od oblike zahvala Pl. nastala: zahval, i. (Ihan).

zakla'l, a'la, m., kar se zakolje (Ihan).

zaprtè'k, tka, s. m., velé človeku, ki slabo raste, Knirps (Zminec). Prvotni pomen je izkoženo jajce. Enako psovko pozna tudi češčina. Vondrák, l. c. 47.

zarožena'ti, a'm, v. pf., nad kom hud biti (Javornik). Enako: zaropotati, zaorati Pl. ima adj. zarožen = hud, schlimm.

zavija'č, ača, s. m., po vinogradih nalašč za to ob potih nakopani jarki, da se v njih nabira blato in podobno gnojilo, ki pride iz kolovoza. (Škocjan p. D.).

zé'klj'a, e, s. f. Vzporedno s Pl. z'e'c živi na Bledu zeklja.

zelo. Za zelo se imeti, sich wichtig machen. (Ihan). Prav porabna fraza!

zelé'nèc, s. m., neke vrste jabolko (Ihan).

zra'vnj'i, a, e, adj. Kdor je zraven drugega. (Ihan). Služi: zravnji konj: Nebenpferd; drugi v paru je va'jetni konj. Vajetni je na levi, zravnji na desni strani ojesa.

ža'movéc, ca, s. m., žamanje, odpadki „požamanih“ desek. Breznica. Služi tudi za psovko majhnemu otroku.

žamla'ti, a'm, v. impf., težko žvečiti (o starih ljudeh). Enako: gamžva'ti.

žlambu'r, u'rja, s. m., žlambor, izdolbina v starih drevesih. (Ihan).

žlè'manj'e, a, s. n., voda, v kateri klavec čreva pere, da iz njih klobase dela.

žlè'mnica, e, s. f. Tako pa se imenuje treska, s katero klavec v žlemanju čreva čisti. To je preprosta, sproti napravljena treska z zarezo ob robu. Glagol, ki služi za podstavo, ima Pl.: žlemati (čreva), ausschleimen. Iz nem.

žli'ca = iglica, der Deichselnagel, (Tunjice).

žmrklj'a'ti, a'm, v. impf. Ob deževnem vremenu v čevlje zajeta voda ti žmrklja, ko se prestopiš. (Ambrus). Iz onomatop. medmeta: žmr'k, izražajočega tak glas.

žnē'dra, e, s. f., žlobudra, Plappermaul (Ihan). Glagol: žnedra'ti: plappern, Dummzeug reden. Prim. nem. schnöde, verächtlich, untauglich, stolz, kar se glasovno dobro ujema, le pomen bi bil slovenski malo ostrejši.

žvepljé'nka, e, f., z žveplom namazan papir, ki ga denejo v panj, da čebele pomoré. (Tunjice).

